బాలగోపాల్ స్పందన

~~పౌరహక్కుల ఉద్యమ కర్తవ్యం~~

~~నిర్దిష్ట రాజకీయ ఆచరణకు కవచంగా పనిచేయడం కాదు!~~

జనపథం సంపాదకీయానికి

(~~జనపథం సంపాదకీయానికి జవాబుగా డా॥ బాలగోపాల్ లేఖ~~)

మే, జూన్ 1995

ఏప్రిల్ నెల 'జనపథం' సంపాదకీయం చదివి ఈ లేఖ రాస్తున్నాను. మీరు పేరు పెట్టకుండా విమర్శిస్తున్నది ఏపిసిఎల్‌సిపైనే అనే విషయం స్పష్టంగానే వుంది. అయినా నేను ఏపిసిఎల్‌సి ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఈ లేఖ రాయడం లేదు. ఎందుకంటే పౌరహక్కుల వుద్యమం 'రాజకీయ ఉద్యమంగా' ఎదగాలనీ, ప్రజా వుద్యమాలకు 'కవచంగా', ఉద్యమాల 'కూడలిగా' పని చేయాలనీ మీరు చేసిన సూచనతో ఏపిసిఎల్‌సి సభ్యులు కూడా చాలామంది బహుశా ఏకీభవిస్తారు. ఎటొచ్చీ ఏది సరయిన రాజకీయం, ఏ ఉద్యమాలు నిజమయిన ప్రజా వుద్యమాలు అనే విషయంలో తేడాలు రావచ్చు. మీరు ఖండించాలని చెప్తున్న అర్థరహితమయిన హింస, కొందరి దృష్టిలో సమర్ధనీయమయిన ప్రతిహింస కావచ్చు. అది మినహా (అది చిన్న మినహాయింపని కాదు) మీ సంపాదకీయంలో మీరు వ్యక్తపరిచిన అభిప్రాయం, మన దగ్గర విప్లవ వుద్యమ స్ఫూర్తితో పనిచేసే పౌరహక్కుల కార్యకర్తల సామాన్య అభిప్రాయమే. అందువల్ల నేనీ ఉత్తరం ఏపిసిఎల్‌సి ప్రధాన కార్యదర్శిగా కాక పౌరహక్కుల వుద్యమంలో ఒకటిన్నర దశాబ్దం కాలంగా పని చేస్తున్న వ్యక్తిగా రాస్తున్నాను. విప్లవోద్యమ స్ఫూర్తి నుండి పుట్టిన పౌరహక్కుల అవగాహన లోపభూయిష్టమయినదనీ, పౌరహక్కుల ఉద్యమానికి తనదంటూ ఒక చారిత్రక కర్తవ్యం ఉందనీ, దానికి తగిన తాత్విక అవగాహన, స్వతంత్ర అస్తిత్వం, పౌరహక్కుల ఉద్యమం సాధించుకోవాలనీ నమ్మే వ్యక్తిగా రాస్తున్నాను. ఎవరు ఏం మాట్లాడుతున్నారో వినడానికి ఎవ్వరూ సిద్ధంగాలేని పిడివాద తాత్విక వాతావరణంలో ఈ లక్ష్యం దిశగా కృషి చేస్తున్న వ్యక్తిగా రాస్తున్నాను. పౌరహక్కుల ఉద్యమం కూడా ఒక 'రాజకీయ' ఉద్యమమే కావచ్చు. వ్యవస్థలో ఏ మార్పుకోసం జరిగే కృషి అయినా రాజకీయ కృషే. అయితే ప్రతి ప్రయత్నమూ తన రాజకీయ పాత్ర ఏమిటో, దృక్పథం ఏమిటో నిర్ణయించుకోవలసి వుంటుంది.

విమర్శించదలచుకున్నప్పుడు ఎదుటివారి అభిప్రాయాలకు విపరీత రూపం యిచ్చి వేలాకోళం చేయడం ఈ పిడివాద తాత్విక సంప్రదాయానికి చెందిన ఒక గుణం. మీరు ప్రతిపాదించే దృక్పథంతో విభేదించడమంటే 'అమ్నెస్టీ' దృక్పథాన్ని నెత్తికెత్తుకోవడమేననే మీ వాదన దీనికొక వుదాహరణ. పౌరహక్కుల గురించి విప్లవ దృక్పథం, అమ్నెస్టీ దృక్పథం అనేవి రెండే కాదు, ఒక ప్రజాస్వామ్య దృక్పథం కూడా వుంటుంది. అది 'భారతదేశం వంటి పేద దేశాల'కే కాదు, అమెరికా వంటి ధనిక దేశాలకు కూడా సూత్రప్రాయంగా వర్తిస్తుంది. భారతదేశం పేద దేశమయినంత మాత్రాన పౌరహక్కుల ఉద్యమం తన స్వతంత్ర అస్తిత్వాన్నీ తన ప్రత్యేక కర్తవ్యాలనూ వదిలిపెట్టి విప్లవోద్యమాల వెంటపడిపోనవసరం లేదు. భారతదేశం పేదదేశం మాత్రమే కాదు. ప్రజాస్వామికంగా వెనుకబడిన దేశం. ఇంకా ఎన్నో

రకాలుగా వెనుకబడిన దేశం. ఈ దేశం మారాలంటే పేదరికానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడితే చాలదు. ప్రజాస్వామ్యం కోసం కూడా పోరాడాలి. మొదటి పోరాటం రెండవ దానికి కొంత దోహదం చేస్తుంది కానీ దాని నుండి యిది పుట్టుకొని రాదు. ప్రజాస్వామ్యం కోసం ప్రత్యేకమయిన కృషి జరగాలి. ఆ కృషిని అర్థం చేసుకునే ప్రయత్నంలోనే పౌరహక్కుల ఉద్యమం తన కర్తవ్యాలనూ, తన ఉనికి, ఆవశ్యకతనూ ఆవిష్కరించుకోగలదు.

'ఆమ్నెస్టీ' దృక్పథం అని మీరు తిరస్కరిస్తున్న దాని నుండి కూడా మనం నేర్చుకో గలిగింది లేకపోలేదు. 'ఆమ్నెస్టీ దృక్పథం' అనే దానిలో ఒక లోపం ఉంది. ఒక సద్గుణం ఉంది. హక్కుల ఆవిర్భావానికీ అతిక్రమణకూ సామాజిక వ్యవస్థలో మూలం ఉందని గుర్తించకపోవడం లోపం. అయితే హక్కులు అనే వాటిని అనిర్దిష్టంగా (జీవించే హక్కు, భావప్రకటనా స్వేచ్ఛ వగైరా) అర్థం చేసుకొని ఊరుకోకుండా వ్యవస్థిత నిర్మాణాలయిన చట్టం, న్యాయవ్యవస్థ మొదలయిన వాటిని సీరియస్‌గా తీసుకోడం ఒక సద్గుణం. ఇది మనం ఇంకా నేర్చుకోవలసింది ఉంది. చట్టాన్ని గురించి మాట్లాడడమే అనవసరం అనుకున్నంత కాలం నేర్చుకోలేము కూడా ('నల్లచట్టాల'కు వ్యతిరేకంగా అప్పుడప్పుడు ఆందోళనలు చేసినప్పటికీ). అయితే ఆమ్నెస్టీకి వుండే ఈ సద్గుణంలో కూడా ఒక లోపం ఉంది. హక్కుల వ్యవస్థీకరణ కోసం వెతక వలసింది కేవలం చట్టాలలో, కోర్టులలో మాత్రమే కాదు. రాజకీయ సంప్రదాయాలలో, సామాజిక వ్యవస్థా సంస్కృతులలో కూడా వెతక వలసి వుంటుంది. దీనిని గుర్తించకపోవడం ఆమ్నెస్టీ దృక్పథంలోని లోపాలలో ఒకటి. అయితే ఈ లోపం మనలోనూ పుష్కలంగా వుంది. రాజ్యహింస, రాజ్యహింస అంటుంటే చాలని విప్లవోద్యమ స్ఫూర్తితో పని చేసే పౌరహక్కుల కార్యకర్తలు చాలామంది అనుకుంటున్నారు. దీనికీ, చట్టాన్ని మాత్రమే పట్టించుకునే ఆమ్నెస్టీ దృక్పథానికీ పెద్దగా తేడాలేదు. (మన దేశంలో పౌరహక్కుల ఉద్యమం అంటరానితనాన్ని గురించి ఏ మాత్రం పట్టించుకుందని ఎన్నడూ విమర్శించనివాళ్లు ఆమ్నెస్టీ అమెరికాలో నల్లజాతీయుల అసమస్థితి గురించి పట్టించుకోదని విమర్శిస్తుంటారు).

సామాజిక మార్పులో పౌరహక్కుల వుద్యమం పాత్ర ఏమిటనే విషయాన్ని గురించి ఏనాడో బహిరంగ చర్చ జరగవలసి వుండింది. దళితవాదులు, స్త్రీవాదులు బహిరంగ చర్చకు దిగి చాలా మేలు చేసారు. పౌరహక్కుల వుద్యమం ఆ పని చేయకుండా ఈ చర్చను సంస్థలకు అంతర్గతమైన విషయంగా వుంచేయడం, ఒక తాత్విక చర్చగా కాకుండా సమస్యల మీద వాదులాటగా నిర్వహించడం, చాలా పొరబాటు అయింది. ఇది పొరబాటు అన్న విషయం గడచిన ఆరునెలల కాలంలో స్పష్టం అయింది. విప్లవ రాజకీయాలు తప్ప వేరే ఏదీ మాట్లాడే అలవాటు లేని మేధావులూ కళాకారులూ 'ప్రజాస్వామ్య హక్కుల ఐక్య కార్యాచరణ కమిటీ' పేరిట ఒక వేదిక ఏర్పర్చుకొని పౌరహక్కుల వ్యాఖ్యాతలుగా ప్రజల ముందుకు వచ్చారు. ఎన్నికల గురించి, ఎన్నికల బహిష్కరణ గురించి, రాజ్యహింస గురించి, ప్రతిహింస గురించి, ప్రజల గురించి, ప్రజాశత్రువుల గురించి మాట్లాడుతున్నారు. విప్లవ వేదికల మీది నుండి ఈ మాటలు మాట్లాడుకుంటే నష్టమేమీ వుండదు. నిజానికి చాలా ఏళ్లుగా ఈ మాటలు విప్లవ రాజకీయ సంస్థలు మాట్లాడుతూనే వున్నాయి. కానీ ఈ విప్లవ రాజకీయ

వ్యాఖ్యలకు వీళ్లు కావాలనే ఒక పౌరహక్కుల వేదిక ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. వీళ్లు పౌరహక్కుల నాయకులయ్యారు, వీళ్ల మాటలు పౌరహక్కుల మాటలయ్యాయి, వీళ్ల వ్యాఖ్యలు పౌరహక్కుల వుద్యమ అవగాహనగా చలామణి అవుతున్నాయి. ఏది విప్లవం ఏవి పౌరహక్కులు అనే తేడాను వీళ్లు పూర్తిగా చెరిపేసి పౌరహక్కుల వుద్యమ అవగాహనను 20 సంవత్సరాలు వెనక్కి తీసుకుపోతున్నారు. తన అనుభవం నుండి తనకంటూ ఒక అవగాహనన్నూ ఒక కార్యరంగాన్నీ రూపొందించుకుంటున్న పౌరహక్కుల వుద్యమానికి ఈ పరిణామం చాలా నష్టం చేసింది. 'హింస'కు సంబంధించి మీ అభిప్రాయం, వారి అభిప్రాయం వేరయినా తాత్వికంగా వారికీ మీకూ తేడా ఏమీ లేదని మీ సంపాదకీయాన్నిబట్టి అనిపిస్తుంది కాబట్టి ఈ లేఖను పౌరహక్కుల వుద్యమాన్ని గురించి జరగవలసిన చర్చకు నాందిగా భావించి రాస్తున్నాను. ఈ చర్చ చివరిదాకా సాగితే మార్క్సిస్టు సంప్రదాయంలో పౌరసమాజం (సివిల్ సొసైటీ), ప్రజాస్వామ్యం మొదలయిన విషయాలకుండే స్థానం ఏమిటనే దగ్గర తేలుతుందనడంలో సందేహంలేదు. బహుశా దానికి భయపడడం వల్లనే మార్క్సిస్టులయిన పౌరహక్కుల వుద్యమకారులు ఈ చర్చను సమగ్రంగా జరుపడానికి సిద్ధపడడం లేదేమో.

మీరు ప్రతిపాదించే పౌరహక్కుల అవగాహనతో విభేదించినంత మాత్రాన భూమయ్య, కిష్టగౌడ్‌ల ఉరిశిక్షను సమర్థించనవసరం లేదు. కానీ దానిని ఎందుకు వ్యతిరేకిస్తాము? వ్యతిరేకించడానికి మూడు కారణాలుండ వచ్చును. వాటిని కొంచెం పరిశీలిద్దాము.

(1) ఉరిశిక్ష అనేది శిక్షా స్మృతిలో మధ్యయుగాల ప్రతీకార సిద్ధాంతానికి ఆఖరి అవశేషం కాబట్టి దానిని రద్దు చేయాలి. కంటికి కన్ను పంటికి పన్ను అనేది శిక్షా స్మృతిలో ప్రతీకార సిద్ధాంతం. మానవ నాగరికత ఎదిగే క్రమంలో నేరస్మృతి గురించి, శిక్షాస్మృతి గురించి ప్రజాతంత్ర అవగాహన పెరిగి ఈ ప్రతీకార సిద్ధాంతానికి కాలం చెల్లిపోయింది. అయితే దాని ఆఖరి అవశేషంగా ఉరిశిక్ష మిగిలింది. అందువల్ల ఆ శిక్షను చట్టం నుండి తొలగించాలి.

(2) నేరస్మృతి అన్ని నేరాలనూ ఒకటిగా చూడకూడదు. నేరాల సామాజిక స్వభావాన్నిబట్టి శిక్షల ప్రమాణంలో తేడా వుండాలి. ఒక సామాజిక అన్యాయానికి ప్రతీకారంగా జరిగే నేరానికీ కిరాయి హత్యకూ ఒకే శిక్ష వేయకూడదు. కాబట్టి వీరికి విధించిన ఉరిశిక్ష రద్దు చేయాలి.

(3) వీరిద్దరూ విప్లవకారులు. విప్లవకారులు చేసేదేదీ నేరం కాదు. అది విముక్తి చర్య. అందువల్ల ఏ శిక్షా వేయకూడదు.

ఇందులో (2), (3) ఒకటికావు. అవి రెండూ ఒకటి కావని గుర్తించడం కూడ చాలా మందికి కష్టంకావచ్చు. మన తాత్విక అపరిపక్వత అట్లాంటిది. కానీ, (1), (2) పౌరహక్కుల స్వభావంగల వాదనలు. ఆ కారణాల వల్ల ఉరిశిక్షను వ్యతిరేకిస్తే ఈ యిద్దరి ఉరిశిక్షను ఆపినా ఆపకపోయినా నేరస్మృతికీ శిక్షాస్మృతికీ సంబంధించిన అవగాహనను

మనం మెరుగు పరచగలుగుతాము. ఆ మెరుగుదలను చట్టాలలో న్యాయవ్యవస్థలో వ్యవస్థీకరించ గలిగితే మానవ నాగరికతకు శాశ్వతంగా మేలు చేయగలుగుతాము. అది 'ఈ వ్యవస్థలో సాధ్యంకాదు' అంటారేమో. 'వ్యవస్థ మారిన తరువాతే సాధ్యం అవుతుంది' అంటారేమో. ఇటువంటి సమాధానాలు తరచుగా వింటుంటాం. అయితే 'వ్యవస్థ మారడం' అంటే అర్థం ఏమిటి? కమ్యూనిస్టు పార్టీ రాజ్యాధికారం చేపట్టి ఆస్తి సంబంధాలను మార్చడం అనేదే దానికిగల అర్థం అయితే దానివల్ల సమాజంలో అన్ని మార్పులూ అన్ని సంస్కరణలూ సాధ్యమైపోతాయో అర్థం కాదు. 'వ్యవస్థ మారడం' అనేదానికి అంతకంటె సమగ్రమైన అర్థం ఇచ్చేటట్టయితే అనేక సంస్కరణలు దానిలో భాగం కావలసి వుంటుంది. అప్పుడు వ్యవస్థ మారిన తరువాత సంస్కరణలు సాధ్యం కావడంకాదు, అనేక సంస్కరణలు అమలు అయిన తరువాతే వ్యవస్థ మార్పు పూర్తి అవుతుంది.

సంస్కరణలు ఎప్పుడూ ఎంతో కొంత సాధ్యం అవుతాయి. 'విప్లవం' (దాని అర్థం ఏమయినప్పటికీ) వచ్చిన తరువాత కూడ సంస్కరణల అవసరం ఉండనే వుంటుంది. ఏదీ ఒక్క క్షణంలో ఊడిపడదు. దానికోసం కృషి కావాలి. మనుషుల మెదళ్లను ఆ దిశగా 'ప్రిపేర్' చేయాలి. 'ప్రిపేర్' అయిన మెదళ్లు పరిస్థితులు ఏ మేరకు అనుకూలిస్తే ఆ మేరకు సంస్కరణలను వ్యవస్థీకరించుకుంటాయి. ప్రజాస్వామ్య విలువల విషయంలో మనుషుల ఆలోచనలను మేల్కొలపడం, పదును పెట్టడం, వాటి వ్యవస్థీకరణ కోసం కృషి చేయడం, వ్యవస్థీకృత హక్కుల అమలు గురించి ఆందోళన చేయడం పౌరహక్కుల వుద్యమం కర్తవ్యాలు. ఈ కర్తవ్యాన్ని యిప్పటికి జరిగిన కమ్యూనిస్టు విప్లవాలు గుర్తించక పోబట్టే ఆ విప్లవాల వల్ల నేరస్మృతిలో కొత్త పౌరహక్కుల రాలేదు సరికదా, చాలా అనాగరికమయిన సంప్రదాయాలు నెలకొన్నాయి. భారతదేశంలో ఉరిశిక్షను రద్దు చేయకపోయినా కనీసం 'చాలా అరుదుగా మాత్రమే ఉరిశిక్ష వేయాలి' అని సుప్రీంకోర్టు అనగలిగింది. ఆ సూచన మొత్తం మీద అమలు అవుతూనే వుంది. కొన్ని పాశ్చాత్య బూర్జువా రాజ్యాలు ఉరిశిక్షను పూర్తిగా రద్దే చేసాయి. కానీ చైనాలో (మావో కాలంలో కూడా) అందుకు భిన్నంగా ఉరిశిక్షలు విచ్చలవిడిగా వేసారు. 'విప్లవద్రోహులకే' కాక సాధారణ నేరస్తులకు కూడా వేసారు. మూకుమ్మడిగా ఉరిశిక్షలు వేసిన సందర్భాలు కూడా వున్నాయి.

(1), (2) కారణాలకు గల పౌరహక్కుల స్వభావాన్ని వివరించాను. (3)కు ప్రత్యేకమయిన పౌరహక్కుల స్వభావమేమీలేదు. ఆ వాదన (అది యితరత్రా కూడా సమంజసమయినదా కాదా అన్న చర్చ కొంచెంసేపు పక్కన పెట్టి) చేయడానికి ఒక 'పౌరహక్కుల వుద్యమం' అవసరంలేదు. అందులో పౌరహక్కుల అంశమేమీ లేదు. ఆ వాదనతో వుద్యమించి భూమయ్య, కిష్టగౌడ్‌ల ఉరిశిక్షను ఆపగలిగినా దానివల్ల పౌరహక్కుల రంగంలో జరిగే మేలేమీ వుండదు. వారిద్దరూ విడుదలయి విప్లవం కోసం గట్టిగా కృషి చేస్తే విప్లవం అనేది మరింత త్వరగా విజయవంతమయి సమాజం ప్రజాస్వామీకరణ మరింత త్వరగా సాధ్యం అవుతుంది కదా అనవచ్చు. ప్రజాస్వామ్యాన్ని గురించి ప్రత్యేకమైన అవగాహన, కృషి లేకుండ విప్లవాలు విజయవంతమయితే అవి నెలకొల్పే రాజ్యాలు ఒక

అంశంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని మెరుగుపరుస్తూ మరొక అంశంలో చాలా అనాగరికమయిన సమాజాలను నెలకొల్పగలవని ఈ శతాబ్దపు చరిత్ర చెప్తుంది. అదట్లాగుంచి, రేపు రాబోయే విప్లవం వల్ల జరగబోయే ప్రజాస్వామీకరణను దృష్టిలో పెట్టుకొని విప్లవకారులు చేసేవేవీ నేరాలు కావని ఆందోళన చేయడానికి ఒక 'పౌరహక్కుల' వుద్యమం ఎందుకు? ప్రజాస్వామీకరణ అంత రిమోట్‌గా జరగబోయేటట్టయితే దానికోసం ఈరోజు ఒక ప్రత్యేకమైన పౌరహక్కుల కార్యరంగం ఎందుకు? విప్లవకారులే కేసు మాఫీ వుద్యమాలు నడుపుకోవచ్చును కదా! చంద్రుడి కోసం ఎదురు చూసే ఈ చకోరపక్షి కర్తవ్యం తప్ప పౌరహక్కుల వుద్యమానికి తనదంటూ ప్రజాస్వామీకరణ రంగంలో ఒక పాత్ర లేదా? సమాజ పరిణామంలో ఒక కార్యరంగం లేదా?

బహుముఖంగా సాగే ప్రగతిశీలక కృషిలో భూమికోసం, కుల నిర్మూలన కోసం, పితృస్వామ్య నిర్మూలన కోసం, యితర అసమానతల నిర్మూలన కోసం పోరాటాలు అవసరం అయినట్లే ప్రజాస్వామీకరణ కోసం కృషీ అవసరం. ఇతర ప్రజాపోరాటాలు విజయవంతం అయితే ప్రజాస్వామీకరణ దానంతటదే సిద్ధిస్తుందని యిరవయ్యవ శతాబ్దపు తొలిభాగంలో ఎవరయినా నమ్మారంటే అర్థం ఉంది. కానీ చివరి భాగంలో మనం ఇంకా నమ్ముతున్నామంటే మనం చరిత్ర నుండి ఏమీ నేర్చుకోనట్టే. ప్రజాస్వామీకరణ అనేది అన్ని జీవిత రంగాలలోనూ అమలు కావలసిన ఒక విలువల క్రమం. ప్రజాపోరాటాలకూ దానికీ సంబంధం లేదని కాదు. చాలా సంబంధం ఉంది. కానీ అది కార్యకారణ సంబంధం కాదు, పునాది ఉపరితల సంబంధం కాదు. అది చాలా సంక్లిష్టయిన సంబంధం. ఒక విషయంలో ప్రజాస్వామీకరణను ముందుకు తీసుకుపోయే ఒక ప్రజా వుద్యమం అన్ని విషయాలలోనూ తీసుకుపోతుందన్న నమ్మకంలేదు. సంక్లిష్టమైన ఈ సంబంధాన్ని అర్థం చేసుకొని సామాజిక పరిణామంలోని ప్రజాస్వామీకరణ రంగంలో పాల్గొనడం పౌరహక్కుల వుద్యమం కర్తవ్యం. అది 'ప్రజాస్వామిక శక్తుల విశాల ప్రజా వుద్యమంలో భాగంగానే' సాగుతుంది. కానీ బహుముఖమైన ఈ వుద్యమ కర్తవ్యంలో తన కర్తవ్యాన్నీ కార్యరంగాన్నీ నిర్దేశించుకొని పని చేస్తుంది.

ఈ కర్తవ్యం రేపు ప్రజాస్వామ్యాన్ని నెలకొల్పబోయే ప్రజావుద్యమాలకు ఈరోజు కవచంగా పనిచేయడంకాదు. వుద్యమాలకు కవచాలు కావలసి వుంటే తొడుక్కుంటాయి. అది కూడా ఒక వుద్యమ కర్తవ్యమే కావచ్చు. పౌరహక్కుల వుద్యమం తన కర్తవ్య నిర్వాహణలో భాగంగా ఆ పని కొంతమేరకు చేస్తుంది. కానీ ఈ ఉద్యమం వున్నది అందుకోసం కాదు.

అన్ని ప్రజావుద్యమాలూ కొన్ని ప్రజాతంత్ర విలువలను చరిత్రలోకి తీసుకొస్తాయి. ఒక ప్రజాతంత్ర 'లేమి'ని గుర్తింపజేస్తాయి. దానితోపాటు ఒక నిర్దిష్టమైన రాజకీయ సిద్ధాంతాన్నీ ఆచరణనూ ముందుకు తెస్తాయి. పౌరహక్కుల వుద్యమం కర్తవ్యం ఆ సిద్ధాంతాలను ప్రచారం చేయడంకాదు. ఆ ఆచరణను భుజానికెత్తుకొని దానికి కవచంగా పని చేయడమూ కాదు. ఆ ఉద్యమ విలువలను స్వీకరించడం. అప్పటికి నెలకొని వున్న విలువలకు జత

చేయడం, వాటి వెలుగులో ప్రజాస్వామ్య భావనను పునర్నిర్వచించడం. అప్పటి సామాజిక రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఈ కొత్త విలువల వ్యాప్తికీ వ్యవస్థీకరణకూ కృషి చేయడం; వ్యవస్థీకృతమైన ప్రజాస్వామ్య సంప్రదాయాల వక్రీకరణనూ అతిక్రమణనూ వ్యతిరేకించడం - ఇది పౌరహక్కుల వుద్యమ కర్తవ్యం. ఇది 'కవచం' కర్తవ్యం కాదు. ఒక అంతస్సంబంధ స్వభావంగల కృషి. ఈ కృషిలో ఇరుపక్షాలకూ సమాన ప్రతిపత్తి, అర్థవంతమయిన పాత్ర వుంటాయి. ఒకరు చేసే వాళ్ళు ఒకరు చూసేవాళ్లు కారు.

II

మీ సంపాదకీయంలోని కొన్ని యితర వ్యాఖ్యలను పరిశీలిద్దాం. 'ఎన్‌కౌంటర్‌కు గురయ్యేది వ్యక్తి కాదు, వుద్యమం. రైతాంగ విప్లవోద్యమం' అన్నారు. అందులో చాలా సత్యం వుంది. కానీ ఈ వ్యాఖ్యవల్ల పౌరహక్కుల వుద్యమకారులుగా మీరు సాధించేది ఏమిటి? మీరు రేకెత్తించే ఆలోచన ఏముంది? రైతాంగ విప్లవోద్యమాన్ని అభిమానించే వాళ్లు మీతోపాటు బాధపడతారు. మీరు ఈ వ్యాఖ్య చేయకున్నా వాళ్లెట్లాగూ బాధపడతారు. ఆ ఉద్యమాన్ని అభిమానించనివాళ్లు మీతోపాటు ఎందుకు బాధపడాలి? వాళ్లకు మీరిస్తున్న సందేశం ఏమిటి? 'ఎన్‌కౌంటర్‌లో పోయేది ఒక నిండు ప్రాణం' అన్నారనుకోండి. ఏ మాత్రం రాజకీయ స్పృహలేని ఈ సెంటిమెంటల్ వ్యాఖ్య వల్ల కొంచెం ఎక్కువ ప్రయోజనం వుండవచ్చు. ప్రతీ ఒక్కరూ తనది ఒక నిండు ప్రాణమేననుకుంటారు కాబట్టి పోయిన ప్రాణంతో 'ఐడెంటిఫై' అవుతారు. 'ఎన్‌కౌంటర్‌లో పోయేది ఒక వ్యక్తి ప్రాణం కాదు, రాజ్యాంగమే హతమార్చబడుతుంది' అన్నారనుకోండి. రైతాంగ విప్లవ వుద్యమాన్ని అభిమానించే వాళ్లతోపాటు రాజ్యాంగాన్ని అభిమానించే వాళ్లు కూడా మీతోపాటు బాధపడతారు. మీరు 'కవచంగా' పని చేయదలచుకొన్న రైతాంగ విప్లవ వుద్యమానికి ఈ వ్యాఖ్యవల్లనే ఎక్కువ ప్రయోజనం వుంటుందేమో!

ఎవరు స్పందిస్తారనే విషయం పక్కకు పెట్టి పౌరహక్కుల ఉద్యమకారులుగా మనం ఏ సందేశం యిస్తాము, ఏ ఆలోచన కలుగజేస్తామనేది కొంచెం చూద్దాం. 'ఎన్‌కౌంటర్'లో పోయేది ఒక వ్యక్తి ప్రాణం కాదు. మనందరికీ చెందిన జీవించే హక్కు' అన్నారనుకోండి. జీవించే హక్కు అందరికీ చెందడమే తప్పు అనుకునేవాళ్ళను మినహాయిస్తే మిగిలిన వాళ్ళందరూ ఆగి వింటారు. ఎన్‌కౌంటర్ల గురించి ఆలోచిస్తారు. అట్లాగే 'ఎన్‌కౌంటర్‌కు గురయ్యేది రైతాంగ విప్లవ ఉద్యమం' అనే బదులు 'ఎన్‌కౌంటర్‌కు గురయ్యేది ఉద్యమంచే హక్కు' అన్నారనుకోండి. రైతాంగ విప్లవ ఉద్యమం గురించి అనుమానాలున్నా, దానిపట్ల వ్యతిరేకతవున్నా, ఉద్యమించే హక్కే దెబ్బతింటే ప్రజలకు నష్టకరం అనుకునేవాళ్లు స్పందిస్తారు, ఎన్‌కౌంటర్ల గురించి ఆలోచిస్తారు. ఇవి పౌరహక్కుల వ్యాఖ్యలు. అటువంటి వ్యాఖ్యల వల్ల మనం సమాజంలో పౌరహక్కుల స్పందనకు తోడ్పడగలుగుతాం. మీరు చేసిన వ్యాఖ్య (ఎంత గంభీరంగా వున్నప్పటికీ) అటువంటి పౌరహక్కుల స్పందనకు దారితీయదు. రైతాంగ విప్లవోద్యమాన్ని అభిమానించేవాళ్ల ఆవేదననూ ఆవేశాన్నీ అది ద్విగుణీకృతం

చేయవచ్చు. అది మంచిపని కూడ కావచ్చు. కానీ దానికి ఒ.పి.డి.ఆర్. అనే సంస్థ ఎందుకు?

'ఉద్యమకారులు నేరాలు చేస్తే పట్టుకొని కోర్టులో విచారించి శిక్షించండి. అంతే తప్ప కాల్చి పారేయొద్దు' అనడాన్ని మీరు వ్యతిరేకిస్తున్నారు. నిజానికి ఎన్‌కౌంటర్లను వ్యతిరేకించే టప్పుడు 'చట్టం ప్రకారం శిక్షించండి' అని ఎవ్వరూ ప్రతీసారీ ప్రభుత్వానికి కర్తవ్య బోధ చేయడంలేదు. అయితే 'హత్యలు చేస్తుంటే ఏం చేయాలి' అనే ప్రశ్న ఎదురయినప్పుడు 'కోర్టులో ప్రజాస్వామిక పద్ధతులలో విచారించి శిక్షించాలి తప్ప కాల్చి పారేయడానికి వీలులేదు' అంటున్నాం. ఇప్పుడు మీరు చెప్పేదాన్నిబట్టి వాళ్ళ ఫ్రీగా వదిలేయమనాలి. రాజకీయ ఖైదీలను బేషరతుగా విడిచిపెట్టాలి అనే డిమాండ్ కూడా ఈ కోవకు చెందిన డిమాండే కాబట్టి రెండింటినీ కలిపి చర్చిద్దాం.

'చట్టం ప్రకారం విచారించి శిక్షించండి' అంటే అభ్యంతరం ఎందుకుండాలి? ఈ ప్రశ్నకు రెండు సమాధానాలు వుండగలవు. ఒకటి శిక్షించే వాళ్ల గురించి అభ్యంతరం, రెండవది శిక్షించడబడే వాళ్ల విషయంలో అభ్యంతరం. రెండింటినీ విడిగా పరిశీలిద్దాం.

(1) శిక్షించేది చట్టం, రాజ్యాంగ యంత్రం. చట్టం ప్రకారం శిక్షించండి అనే వాక్యం చట్టానికీ రాజ్యాంగ యంత్రానికీ సాధికారత కల్పిస్తుంది. వాటికి సమాజంలో ఒక న్యాయమయిన పాత్ర వుందనే అభిప్రాయం కలిగిస్తుంది. ఈ దోపిడీవర్గాల చట్టానికీ రాజ్యాంగ యంత్రానికీ సాధికారత కల్పించకూడదు. ఇది ఒక అభ్యంతరం కావచ్చు.

ఈ వాదన రాజకీయ వుద్యమకారులకు మాత్రమే ఎందుకు వర్తిస్తుంది? ఒక డెకాయిట్‌ను పోలీసులు కొట్టి చంపేస్తారనుకుందాం. పౌరహక్కుల సంస్థలు వ్యతిరేకిస్తాయి. 'మరి వాడు మనుషులను చంపి ఇళ్లు దోచుకుపోతుంటే ఏం చేయాలి' అని ప్రజలు, పోలీసులు అడుగుతారు. కోర్టులో పెట్టి విచారించండి అంటాము తప్ప విడిచిపెట్టండి అనము. రాజకీయ ఖైదీలను విడిచి పెట్టమంటున్నామే తప్ప ఖైదీలందరినీ విడిచిపెట్టమని వుద్యమించడంలేదు. అంటే వాళ్లను విచారించి శిక్షించాలనే అంటున్నాం. మరి ఇది శిక్షాస్మృతికీ రాజ్యాంగ యంత్రానికీ సాధికారత కల్పించడం లేదా? అసలే ఇది దోపిడీ వ్యవస్థ అయినప్పుడు డెకాయిటీకి సెక్షన్ 395 ఎందుకుండాలి, డెకాయిట్లను ఎందుకు శిక్షించాలి అని అనలేకపోవడానికి కారణం ఏమిటి? ఈ బందిపోట్లను శిక్షించినట్టే (లేకపోతే అంతకంటె ఎక్కువగా) హర్షద్‌మెహతా వంటి వైట్‌కాలర్ బందిపోట్లను కూడ శిక్షించాలి అనగలమే తప్ప వాళ్లనూ వీళ్లనూ ఎవ్వరినీ శిక్షించవద్దు అని ఎందుకు అనలేము? వాదన కోసం ఊరికే అనడం కాదు. ఆ డిమాండ్‌తో ఒక వుద్యమం ఎందుకు నడపలేము? దానికి సామాజిక ఆమోదం ఉండదనే కదా? ప్రజలు ఒప్పుకోరనే కదా? మరి శిక్షాస్మృతికి సాధికారత అనేది మనం .... పాలసీని అవసరం లేకుండానే ఉన్నట్టే కదా!

రంగా హత్య కేసు ముద్దాయిలపైన క్రిమినల్ కేసులన్నీ కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ఎత్తివేసి అందరినీ వదిలిపెట్టినప్పుడు అందరం వ్యతిరేకించాము, విమర్శించాము. ఎందుకని? ఖైదీలందరినీ విడిచిపెట్టకుండ కొందరిని మాత్రం విడిచిపెట్టినందుకా? తాను మాట్లాడే

చట్టబద్ధత పట్ల తనకే విశ్వాసం లేదని ఈ ప్రభుత్వం రుజువు చేసుకున్నందుకా? లేకపోతే సామాజిక శాంతిభద్రతలు కాపాడే బాధ్యతగల ప్రభుత్వం ఆ కర్తవ్య నిర్వహణకు ద్రోహం చేసి నేరాలకు పాల్పడిన వాళ్లతో చేతులు కలిపినందుకా? ఎవరు ఎందుకోసం వ్యతిరేకిస్తున్నా మనకున్న ఈ మూడవ కారణం వల్లనే ప్రజలు ప్రభుత్వ చర్యను వ్యతిరేకించారు. మన ఖండనలు స్వీకరించారు. శాంతిభద్రతలను కాపాడే రాజ్యాంగయంత్ర కర్యవ్యానికి సాధికారత, గుర్తింపు, అదొక బాధ్యత అనే విలువ వుండబట్టే పాలకపార్టీకి చెందిన వాళ్ల నేరాలపైన కేసులు మాఫీ చేసే చర్యలను ప్రజలు వ్యతిరేకిస్తారు.

ఇది తప్పుడు చైతన్యం వల్ల, రాజ్య భావజాలం ప్రభావం వల్ల అనవచ్చు. 'రాజ్యాన్ని' గురించి తప్పుడు చైతన్యం, భావజాలం వుంటాయికానీ, సామాజిక శాంతిభద్రతను నిర్వహించే కర్తవ్యం ప్రభుత్వానికి వుందని గుర్తించడమే ఒక తప్పుడు చైతన్యంకాదు. సంఘ జీవితానికి నియంత్రణ అవసరం. పదిమంది కలిసి పిక్నిక్‌కు పోయినా కొన్ని నియమాలు పెట్టుకోకపోతే గడవదు. కోట్లాది మనుషుల సహజీవనంలో ఒకరి అవసరాలు మరొకరికి హాని కలిగించకుండా చూడడానికి ఒక నియంత్రణాధికారం, చట్టాలు, ఒక చారిత్రక అవసరంగానే పుట్టాయి. ఎటొచ్చీ అవి నియంత్రించే సమాజంలోని అసమానతలు ఆ చట్టాలలోనికీ నియంత్రణాధికారంలోనికీ ప్రవేశించాయి. దీనిని వ్యతిరేకించవలసిందే. కానీ మొత్తంగా చట్టాలు, నియంత్రణాధికారం అనే వాటినే తిరస్కరించలేము. అవి నిష్పక్షపాతంగా, న్యాయంగా, హేతుబద్ధంగా వుండాలని ఆందోళన చేయగలుగుతారు. అలా చేయవలసి వుంటుంది. దానికి అవసరమైన ప్రజాతంత్ర విలువలను నిర్వచించడం, వ్యవస్థీకరింపజేయడం ఒక ముఖ్య పౌరహక్కుల కర్తవ్యం. కాలక్రమంలో చట్టాలు, నియంత్రణాధికారం అనేవి తమ ప్రాముఖ్యతను కోల్పోయి, సంస్కృతి తీర్చిదిద్దే మానవ సామాజిక స్వభావమే వాటి పాత్ర నిర్వహిస్తుందని ఆశిస్తాం. అయితే అది చాలాచాలా కాలం పడుతుంది. బహుశా సంపూర్ణంగా ఎప్పటికీ సాధ్యంకాదు. అంతే తప్ప ఇవ్వాళ్టి విప్లవోద్యమాలు రేపో ఎల్లుండో రాజ్యరహిత సమాజాన్ని నిర్మిస్తాయని నమ్మి ఈరోజు రాజ్యం అంటేనే హింస కాబట్టి చట్టానికీ రాజ్యాంగ యంత్రానికీ సాధికారత కల్పించవద్దనే వైఖరికి అర్థంలేదు. సంఘ జీవితానికి అవసరమయిన నియంత్రణనూ, ఆ సంఘ జీవితంలోని అసమానతల వల్ల నియంత్రణాధికారానికి పట్టిన వక్రగతినీ వేరుచేసి చూడడం అవసరం. రెండవదాన్ని తిరస్కరించడం అంటే మొదటి దాన్ని తృణీకరించడం కాదు. ఆ నియంత్రణకు సంబంధించిన నియమాలు, విలువలు, పద్ధతులు ~~ఒక ముఖ్య~~ పౌరహక్కుల కార్యరంగం. రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యానికి సంబంధించిన ఒక ముఖ్య అంశం. దానిని గురించి ఒక అవగాహన లేకపోవడంవల్ల అధికారానికి వచ్చిన కమ్యూనిస్టు పార్టీలు అధికార నిర్వహణ గురించి ఒక ప్రజాతంత్ర అవగాహన లేక ఈ శతాబ్దంలోనే అత్యంత అనాగరికమైన నియంతృత్వాలను నిర్మించాయి.

(2) శిక్షించబడే వాళ్లవైపు నుండి చూద్దాం. విప్లవకారులు ప్రజల విముక్తి కోసం కృషి చేస్తున్నారు కాబట్టి వాళ్లు చేసే చర్యలన్నీ విముక్తి చర్యలే. అవి నేరాలు కావు. వాళ్లను 'చట్టం ప్రకారం విచారించి శిక్షించండి' అనకూడదు.

ఈ వాదన ఫలితమేమిటంటే కేవలం ప్రజా వుద్యమాల ఆదర్శాలనేకాక అవి చేపట్టే చర్యలన్నిటినీ పౌరహక్కుల వుద్యమం భుజానికి ఎత్తుకోవలసి వుంటుంది. ఆ చర్యలన్నీ ప్రజల విముక్తికి అవసరం. అవి రుజువుచేసే బాధ్యత తన్నమీద వేసుకోవలసి వుంటుంది. ఇది ఆచరణలో అసాధ్యమేకాక సూత్రరీత్యా అనవసరం. సామాజిక పురోగమనంలో పౌరహక్కుల వుద్యమం నిర్వర్తించవలసిన పాత్రకు ఈ బాధ్యత మీద వేసుకోవడం ఎంత మాత్రం అవసరంకాదు. ప్రజా వుద్యమాల నుండి ముందుకొచ్చే ప్రజాతంత్ర విలువలను పౌరహక్కుల వుద్యమం స్వీకరించి తన అవగాహనలో అంతర్లీనం చేసుకొంటుంది కానీ ఆ వుద్యమాల సిద్ధాంత ప్రతిపాదనలన్నూ, ఆచరణపంథానూ సమర్థించే బాధ్యత స్వీకరించనవసరంలేదు. ఆ సిద్ధాంత ప్రతిపాదనలను ఒక రాజకీయ విశ్వాసంగా గుర్తిస్తుంది. ఆచరణను మౌలికంగా రాజకీయ స్వభావం గల చర్యగా గుర్తిస్తుంది. ప్రభుత్వము, సమాజము కూడా వాటిని అదే విధంగా గుర్తించి రాజకీయంగా వ్యవహరించాలని డిమాండ్ చేస్తుంది. మరి ఆ ఆచరణ క్రమంలో హింసకు పాల్పడితే ఏం చేయాలంటే ప్రజాస్వామిక పద్ధతులలో (అంటే అప్పటికి నాగరిక దేశాలలో అమలులో వున్న ప్రామాణిక ప్రజాతంత్ర విలువల ప్రకారం) విచారించి శిక్షించమంటుంది. భూములు దున్నుకున్నందుకు, అడవులు సాగుచేసినందుకు, వుద్యమకారులకు అన్నం పెట్టినందుకు కేసులు పెట్టడానికి వీలు లేదంటుంది. అంతే తప్ప విప్లవకారులు చేపట్టే చర్యలన్నీ ప్రజల విముక్తికి అవసరం అని రుజువు చేసే బాధ్యత తన మీద వేసుకోజాలదు. ఆ బాధ్యత మీద వేసుకోకపోతే నక్సలైట్లు ఏం చేసినా కేసులు పెట్టొద్దనీ, నక్సలైట్ ఖైదీలందరినీ బేషరతుగా విడిచిపెట్టాలనీ డిమాండు చేయడం సాధ్యంకాదు.

నిజానికి రాజకీయ ఖైదీలందరినీ వదిలిపెట్టాలనేది కొన్ని చారిత్రక సందర్భాలలో సహజంగా ముందుకొచ్చే రాజకీయ డిమాండే తప్ప అది ఎప్పుడయినా సంపూర్ణంగా ఒక పౌరహక్కుల డిమాండు కాగలదా అనేది అనుమానమే. ఉద్యమకారులకూ ప్రభుత్వానికీ మధ్య ఒప్పందాలు కుదిరినప్పుడు, అప్పటిదాకా జైలుపాలయి వున్న వుద్యమకారులను వదిలిపెట్టాలనేది సాధారణంగా ఒప్పందంలో ఒక అంశంగా వుంటుంది. ఉదాహరణకు రేపు శ్రీలంక ప్రభుత్వానికీ ఎల్.టి.టి.ఇ.కి ఒడంబడిక జరిగితే, తమిళ రాజకీయ ఖైదీల విడుదల ఆ ఒడంబడికలో భాగం కావచ్చు. శ్రీలంక సైన్యంతో యుద్ధంచేసి దొరికిపోయిన తమిళపులులు సరేగానీ, ఉత్తర ప్రాంతంలో ముస్లింలకు ప్రభుత్వ ఏజెంట్లుగా ముద్రవేసి హతమార్చిన వారందరికీ కూడ ఈ విముక్తి వర్తించడం ప్రజాస్వామిక వాదులు సమర్థించగలరా అంటే అనుమానమే.

నక్సలైట్ ఖైదీలందరినీ బేషరతుగా విడిచిపెట్టాలనే డిమాండ్‌ను సమర్థించుకోవడం కోసం హైదరాబాద్‌లోని ప్రజాస్వామ్యహక్కుల ఐక్య కార్యాచరణ వేదిక వాళ్లు ఒక వాదన ప్రచారంలో పెట్టారు. నక్సలైట్లు చేసే హింస యావత్తు పోలీసులు (లేక భూస్వాములు) చేసే హింసకు ప్రతిహింసే ననేది ఈ వాదన. నక్సలైట్లు సాయుధ పోరాటాన్ని ఒక రాజకీయ పంథాగా స్వీకరించారని ఇన్నాళ్లూ అనుకున్నాం. నాకు జ్ఞాపకం వున్నంతవరకు (నా జ్ఞాపకశక్తి క్షీణించి వుంటే సహృదయులు క్షమిస్తారు) ఉభయ కమ్యూనిస్టు పార్టీలు పార్లమెంటరీ

పంథాలో కూరుకొని పోయాయనీ, అది విప్లవ రాజ్యాధికారం నెలకొల్పడానికి సరయిన మార్గం కాదనీ, సాయుధ పోరాటమే ఆ మార్గమని నమ్మి విప్లవ కమ్యూనిస్టులు ఆయుధాలు పట్టుకున్నారు. ఆ నిర్ణయాన్నే ప్రతిహింస అంటామంటే ఫరవాలేదు. 'ప్రతిహింస' అనే మాటకు అదొక తాత్విక వ్యాఖ్య అనుకుంటాము. కానీ నక్సలైట్లు చేస్తున్నదంతా పోలీసుల, లేక భూస్వాముల హింసకు ప్రతిహింసేనని వ్యాఖ్యానించడం వాస్తవాలకు దూరం. విప్లవం పేరుమీద కాక పౌరహక్కుల పేరు మీద విప్లవ హింసను సమర్థించడానికి ఈ వ్యాఖ్య అవసరం అయినట్టుంది. నిజానికి, ఒక నిర్ణయం ప్రకారం ఆయుధాలు పట్టుకున్న విప్లవకారులు అనేక చర్యలకు పాల్పడుతున్నారు. అందులో కొంత పోలీసుల హింసకు ప్రతిహింసే కాగా, కొంత తమ ఆధిపత్యాన్ని నెలకొల్పడానికీ నిలబెట్టుకోడానికీ చేసే హింస.

నిజానికి రాజకీయ ఖైదీలందరినీ వదిలిపెట్టాలనే డిమాండ్‌ను సమర్థించుకోవడానికి తంటాలు పడేకంటే, ఉరిశిక్షను గురించి మొదట్లో చర్చించినప్పుడు ప్రస్తావించిన (2)వ వాదన మీద దృష్టిపెట్టి కృషి చేస్తే పౌరహక్కుల వుద్యమం సమాజపు పురోగమనానికి ఎక్కువ మేలు చేయగలుగుతుంది. చట్టం అందరినీ సమానంగా చూడాలనే సూత్రం బూర్జువా ప్రజాతంత్ర విప్లవాలతో ముందుకొచ్చిన ప్రజాతంత్ర సూత్రం. ఫ్యూడల్ దశలో మనిషి కులాన్నిబట్టి, మతాన్నిబట్టి, హోదానుబట్టి, లింగాన్నిబట్టి చట్టాలు మనుషులకు భిన్నంగా వర్తించేవి. దానిని తొలగించి శాసన సంబంధమైన సమదృష్టిని ప్రవేశపెట్టడం బూర్జువా చట్టం చేసిన ఒక మంచిపని. అయితే ఈ సూత్రాన్ని వ్యవస్థీకరించిన పద్ధతి ఫలితంగా, నేరస్మృతిలో ఒకనేరం ఎందుకు జరిగింది, ఏ పరిస్థితులలో జరిగింది అనే వివేచనకు తావు లేకుండ పోయింది. ఎందుకోసం చేసినా ఏ పరిస్థితిలో చేసినా నేరం ఒకటే. సమదృష్టి కోసం నేరస్మృతి 'సామాజిక స్పృహ'ను కోల్పోయింది. సమదృష్టిని పోగొట్టుకోకుండా నేరస్మృతికి సామాజిక స్పృహను కల్గించగలమా అనేది పౌరహక్కుల వుద్యమం ముందున్న ఒక చిక్కు సమస్య.

ఇది సులభసాధ్యంకాదు. ఒక మంచి కోసం నేరం చేస్తే చట్టం కొంచెం ఉదారంగా చూస్తుందని హామీ యిస్తే మంచి పేరుమీదనే చెడు చాలా జరుగగలదు. అనివార్య పరిస్థితులలో నేరం చేస్తే చట్టం కొంచెం సానుభూతిగా చూస్తుందన్న భరోసా వుంటే నివారించగల పరిస్థితులు అనివార్యంగా కనబడుతాయి. ప్రజల విముక్తి కోసం జరిగే చర్యలు నేరాలు కావని గుర్తించాలని డిమాండ్ చేయాలంటున్నారు కానీ నిజంగానే ఆ డిమాండ్‌ను ఒప్పుకుంటే ప్రజల విముక్తి పేరుమీదనే చాలా అరచకాలు జరుగగలవు. విప్లవకారులే (జాగ్రత్తగా వుండవలసిన అవసరంలేదు కాబట్టి) అతిగా ప్రవర్తించవచ్చు. లేకపోతే వృత్తి నేరస్తులు విప్లవకారులుగా చలామణికావచ్చు. చైనాలో సాంస్కృతిక విప్లవకాలంలో దేశ అధినేత అయిన మావో అనుమతితో రెడ్‌గార్డ్స్‌కు విప్లవ ప్రతీఘాతుకశక్తులపైన బలప్రయోగానికి పాల్పడే అధికారం ఇవ్వబడింది. ఇది చాలా వేగంగా విపరీతమైన అరాచకానికి దారితీసింది. ఈరోజు చైనాలో సాంస్కృతిక విప్లవాన్ని గురించి అది మంచి పనే అనేవాళ్లు సహితం కరువయ్యారని పరిశీలకులు అంటున్నారంటే దానికి యిదొక కారణం.

కాబట్టి నేరస్మృతికి 'సామాజిక స్పృహ' కలిగించడం సులభంకాదు. అయినప్పటికీ అది ప్రయత్నం చేయవలసిన ఆదర్శమే. నేరాలే లేని సమాజం ఊహాలోకాలకు చెందిన ఆదర్శం. ఉత్పత్తి సంబంధాలలో మార్పులు సాధించి పేదరికాన్నీ నిరుద్యోగాన్నీ తగ్గిస్తే ఆర్థిక అవసరాల నుండి పుట్టే నేరాలు తగ్గుతాయి. అయితే యితర నేరాలు కొనసాగడమేకాక, కొత్త పరిస్థితులలో కొత్త నేరాలు పుట్టుకురావచ్చు. ప్రభుత్వ ఆస్తులనూ సమష్టి ఆస్తులనూ నిర్లక్ష్యం చేయడం, స్వంతం చేసుకోవడం, పాడు చేయడం వంటి నేరాలు కమ్యూనిస్టు పాలిత దేశాలలో పెద్ద సంఖ్యలో జరిగాయి. కాబట్టి ఒక నేరస్మృతి అనేది చరిత్రలో యింకా చాలాకాలంపాటు - సంస్కృతి చాలా అభివృద్ధి చెందేదాకా - వుండవలసి వుంటుంది. కాబట్టి నేరస్మృతికి సామాజిక స్థితిగతుల స్పృహ కల్గించడం కోసం కృషి చేయడం చాలా అవసరం. రాజకీయ ఖైదీల బేషరతు విడుదల కోసం ధర్నాలు చేసేకంటే ఈ కృషి చేస్తే పౌరహక్కుల వుద్యమం తన కార్యరంగంలో మానవజాతి పురోగమనానికి దోహదం చేసినట్టు అవుతుంది.

ఇది మీ ఏప్రిల్ సంపాదకీయానికి నా స్పందన. మీ సంపాదకీయంలో చేసిన వ్యాఖ్యలకే యిక్కడ పరిమితం అయ్యాను. మొత్తంగా పౌరహక్కుల వుద్యమ అవగాహనపైన చర్చ పెట్టాలంటే ఇంకా అనేక విషయాలను ప్రస్తావించవలసి వుంటుంది. ముందు ప్రజాస్వామ్యాన్ని కేవలం రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యంగా కాక రాజకీయ సామాజిక ప్రజాస్వామ్యంగా అర్థం చేసుకోవలసి వుంటుంది.

30-7-95

హైదరాబాదు

- కె. బాలగోపాల్

జనపథం జులై, ఆగస్టు 1995

~~అనుబంధం~~

~~కొనసాగుతున్న ఎన్‌కౌంటర్లు~~

~~జనపథం సంపాదకీయం (ఏప్రిల్ 1995)~~

~~1994 డిసెంబరులో ఆంధ్రప్రదేశ్ అసెంబ్లీ ఎన్నికల సందర్భంగా తెలుగుదేశం పార్టీ అధినాయకుడు మూడు నినాదాలను ప్రధానంగా ప్రచారం చేశారు. రెండు రూపాయలకు కిలో బియ్యం, సంపూర్ణ మద్యపాన నిషేధం, ఎన్‌కౌంటర్లు ఆపివేయడం. చిత్రహింసల కొలిమిలో కాగిపోతున్న తెలంగాణా ప్రజానీకం 'ఎన్‌కౌంటర్ బంద్' ప్రచారాన్ని విశ్వసించో, తాత్కాలిక ఉపశమనమన్నా లభిస్తుందన్న ఆశతోనో కాంగ్రెసుకి వ్యతిరేకంగా ఓటువేసారు.~~

ఏరుదాటగానే తెప్ప తగలేయటం రాజకీయ సంస్కృతిగా మారింది. ప్రజల చెవుల్లో పూలు పెట్టటం, నాలుకను మడతపెట్టటం రాజకీయ పార్టీల నాయకులకు పరిపాటి అయ్యింది.

ఎన్నికల తంతు సమయంలో అత్యంత దూకుడుగా సాగిన ఎన్‌కౌంటర్లు, ఆ తరువాత కూడా సాగుతూనే వున్నాయి. రామారావు ప్రభుత్వం అధికారంలోకి వచ్చిన ఐదు నెలల కాలంలో ఎన్‌కౌంటర్ హత్య జరగని నెల లేదు. ఇప్పటికి 35 మంది ''మార్క్సిస్టు-లెనినిస్టు పార్టీల'' కార్యకర్తలను, లేదా వారి సానుభూతిపరుల్ని రాష్ట్ర పోలీసులు హత్య చేసారు. హంతకులపై విచారణా లేదు, శిక్షా లేదు.

1968లో ఒక రాజకీయ విధానంగా ప్రారంభించబడిన ఎన్‌కౌంటర్లు దాదాపు నిరంతరంగా కొనసాగుతున్నాయి. గాంధేయ అహింసావాదానికి రాష్ట్ర పాలకులందరు పూజారులే! కాంగ్రెసు, తెలుగుదేశం - ఏ పార్టీ ప్రభుత్వమైనా ఎన్‌కౌంటర్ హత్యాకాండను పవిత్ర రాజకీయ కర్తవ్యంగా కొనసాగిస్తూనే వున్నారు.

కనుక ఎన్‌కౌంటర్‌లను ఒక మానవహక్కుల ఉల్లంఘన సమస్యగానో, చట్ట వ్యతిరేక చర్యలుగానో చూడటం మాత్రమే చాలదు. వాటిని ఆరోజు నుంచీ వ్యతిరేకిస్తూ ప్రచారం చేయటం మాత్రమే చాలదు. ఎన్‌కౌంటర్ హత్యాకాండ గురి వ్యక్తులు కాదు వుద్యమం, రైతాంగ విప్లవోద్యమం. రైతాంగ విప్లవోద్యమం ఎక్కడున్నా, ఎప్పుడున్నా, అర్ధరహిత హింసకు పాల్పడితే దాన్ని విమర్శించాల్సిందే. కానీ ''ఉద్యమకారులు నేరాలు చేస్తే, అరెస్టుచేసి, కోర్టులో విచారించి శిక్షలు వేయండి. పట్టుకొని కాల్చి చంపివేయటం చట్ట వ్యతిరేకం, మానవహక్కుల ఉల్లంఘన, దానిని హక్కుల ఉద్యమం వ్యతిరేకిస్తుంది'' అని చెప్పటమంటే ''ఎమ్నెస్టీ'' వాదాన్ని నెత్తికెత్తుకోవటమే. భూమయ్య, కిష్టాగౌడ్‌ల ఉరితీత (1975 డిసెంబరు) ఆమోదించటమే! రాజకీయ ఖైదీల బేషరతు విడుదల డిమాండు హక్కుల వుద్యమం ఎత్తివేసుకొన్నట్లే!

భారతదేశం లాంటి పేద దేశాలలోని ప్రజాస్వామ్య హక్కుల వుద్యమం 'ఎమ్నెస్టీ' బాటను ఎంచుకోవటం ఆత్మహత్య సదృశ్యం, ప్రజాతంత్ర వుద్యమాల హత్యా సదృశ్యం. ప్రజాస్వామ్య హక్కుల వుద్యమం ప్రజాస్వామిక శక్తుల విశాల ప్రజా వుద్యమంలో భాగంగా సాగాలి. ఆ ఉద్యమాల రక్షణ కవచంగా రూపొందాలి. ఎన్‌కౌంటర్ల వ్యతిరేక ప్రచారోద్యమం ప్రధానంగా రాజకీయోద్యమంగా కొనసాగాలి. ప్రజావుద్యమంగా ఎదగాలి. ''భద్రలోక్'' (ఉన్నత మధ్యతరగతి ఉదారవాదులు)ల వుద్యమంగా ఆగిపోకుండా చూసుకోవాలి. అణచివేతకు లోనవుతోన్న ప్రజలందరి దుర్గంగా, వర్గ, కుల, లింగ అణచివేతలను చైతన్యంతో వ్యతిరేకించే అన్ని శక్తుల కూడలిగా హక్కుల వుద్యమం ఎదగాలి.